

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Sauvon kunnan mukaan oikeansuuntaisena markkinavuoropuhelun merkityksen korostamista osana hankintojen valmistelua sekä tavoitteita jakaa hankinnat tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi. Näemme, että nämä keinot voivat lisätä tarjousten määrää ja näin edistää syntyvää kilpailua.

Sen sijaan pidämme 10 prosentin sääntelykeinoa sidosyksiköiden omistukselle virheellisenä ja vahingollisena ja siitä tulisi luopua. Sääntely ei edistä hallituksen tavoiteta sidosyksiköiden tarkoituksenmukaisesta hyödyntämisestä, ei lisää kilpailua eikä siirrä liikevaihtoa markkinoille julkisuudessa esitetyllä tavalla. Lisäksi se heikentää julkisen sektorin kustannustehokkuutta. Ehdotettu muutos aiheuttaisi merkittäviä ja peruuttamattomia taloudellisia sekä toiminnallisia vahinkoja, erityisesti pienille kunnille, jotka menettäisivät sidosyksiköiden tarjoaman alueellisen yhteistyön edut ja tehokkuushyödyt.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Sauvon kunnan mielestä hankintojen valmisteluun liittyvät tavoitteet ja ehdotukset pääsääntöisesti hyviksi.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

65 § Sauvon kunta on toteuttanut ja toteuttaa jatkossakin markkinakartoituksen tekemistä hankinnoissa.

75 § On hyvä, että hankintoja voi jakaa osiin ja näin pienemmätkin yritykset voivat osallistua hankintaan.

On hyvä, että hankintayksikölle jätetään harkintavaltaa, milloin on perusteltua jakaa ja milloin jättää jakamatta.

124 § Kirjaus lisää edelleen hankintayksikön hallinnollista taakkaa. Kirjaus ei edistä hankinnan huolellisempaa valmistelua.

125 § On hyvä, että hankintamenettely voidaan keskeyttää.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Hallitus esittää ohjelmansa mukaisesti kuntien sidosyhtiöiden käyttöä koskevia rajoituksia, joiden mukaan sidosyksikön omistajakunnilla tulisi olla vähintään 10 prosentin mekaaninen omistusosuus. Sidosyksikkö on hankintalain mukainen, Suomessa ja Euroopassa yleinen sekä toimivaksi ja tehokkaaksi havaittu tapa järjestää kuntien ja hyvinvointialueiden toimintoja. Sidosyksikköhankinnalla tarkoitetaan tilannetta, jossa esimerkiksi kunta ostaa palveluja yhdessä muiden kuntien kanssa omistamaltaan yhtiöltä.

10 prosentin kategorisesta vähimmäisomistus-vaatimuksesta tulee luopua tai vähintään säätää mahdollisuus poiketa siitä. Omistusosuusvaatimuksessa tulisi ottaa huomioon toimialakohtaiset, alueelliset sekä omistajakohtaiset erot ja muut painavan julkisen intressin huomioon ottavat erityispiirteet. Lisäksi muutoksille esitettyjen siirtymäaikojen

tulee olla merkittävästi pidempiä kuin hallituksen esityksessä.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Muutokset, sen kustannukset ja lisääntyvä hallinnollinen taakka kohdistuu erityisesti pieniin kuntiin, jotka ovat tällä hetkellä sidosyksiköissä pienemmillä omistusosuuksilla. Pienet kunnat jäisivät sidosyksikköyhteistyön ulkopuolelle ja joutuisivat maksamaan hallinnolliset järjestelyt, nykyiseen infraan tehdyt investoinnit sekä uudet käyttöönottoprojektit nykyisin toimiville palveluille. Myös huoltovarmuus heikentyisi teknisten muutosten sekä osaamisvajeiden vuoksi. Pienilläkin kunnilla on hyödynnettävissään nyt mm. ICT-infran paikalliset varajärjestelyt. Osaavaa henkilöstöä ei riitä hajautetussa mallissa, joka heikentäisi kyberturvallisuutta sekä huoltovarmuutta. Tietoturvallista, yhtenäistä infraa on rakennettu vuosia – merkittävä osa julkista sektoria jäisi jatkossa tämän yhteisesti järjestetyn infran ja sen ympärille rakennettujen palveluiden ulkopuolelle. Huomioitavaa on, että yhteisen infran varassa on tällä hetkellä kriittisiä toimintoja, kuten sairaaloiden, pelastuslaitosten sekä energia- ja vesihuollon järjestelmät. Sauvon kunnan ei ole yhtään sidosyksikköä, joka ylittää tuon 10 %, alle 10 % sidosyksiköitä ovat mm. Lounais-Suomen jätehuolto Oy (1,11%), Koha-Suomi Oy kirjastopalvelut (0,16%), Tilikunta Oy palkanlaskenta (4%) ja Monetra tulkkauspalvelut. Sauvon kunnan edunmukaista on, että yllä mainitut sidosyksiköt saisivat jatkaa toimintaa, ilman sidosyksiköitä pienen kunnan palvelut kallistuisivat ja toiminta olisivat haavoittuvaista.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Pienenä kuntana emme voi pakottaa isompia kuntia, jotka kykenevät ottamaan sidosyksikön palvelutuotannon omaksi toiminnakseen, yhteistyöhön, vaan jäämme kokemuksemme mukaan yksin tarpeidemme kanssa

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko**

toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

Emme voi tietää. Todennäköisesti yhtiöiden suuromistajat eivät tule luopumaan omistuksistaan pienomistajien hyväksi, koska on ennakoitavissa, että jossain vaiheessa omistusvaade nostetaan 20 prosentin. Se, että Suomi on omistususuusvaatimuksissaan lähtenyt omille teilleen vastoin hankintadirektiivin vaatimuksia, tuhoaa kuntalaisten palvelut ja saattaa kansalaiset muita EU:n kansoja huonompaan asemaan. Perustuslain yhdenvertaisuussäännös 6 § kohdistuu tietyissä olosuhteissa myös lainsäätäjään. Yhteisölainmuutoksella on kiinteä ja välitön yhteys asuinpaikasta johtuvaan ihmisten eriarvoistuvaan asemaan niin veronmaksajana kuin asiakkaana, minä vuoksi ehdotettu omistususuusvaatimus syrjivänä loukkaa ihmisten perusoikeutta yhdenvertaisuuteen suhteettomasti.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Emme tunnista esitetystä muutoksesta taloudellisia tai muita hyötyjä. Sidosyksiköiden vähimmäisomistusvaade aiheuttaa merkittäviä ja peruuttamattomia taloudellisia ja toiminnallisia vahinkoja erityisesti yhteistyön ulkopuolelle jääville pienille kunnille.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Esitetty siirtymäaika ei ole realistinen. Muutos edellyttää sidosyksikön palveluista irtautumista ja palvelutuotannon uudelleenjärjestämistä. Kyse ei ole pelkästään hallinnollisesta sopimusmuutoksesta, vaan muutos vaatii tietoliikenne-, konesali- ja päätelaiteinfrastruktuurien sekä palvelu- ja prosessirakenteiden purkamista ja uudelleenrakentamista. Tämä prosessi tulisi toteuttaa hallitusti ja vaiheittain

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Tarvittavien resurssien hankinta: Tuotantoresurssien varmistaminen rekrytoimalla ammattaitoisia henkilöitä, perustamalla uusia sidosyksiköitä tai kilpailuttamalla palveluna

markkinoilta.

Uusien sopimusten kilpailuttaminen: Sopimusten sisältöjen muuttuessa olennaisesti joko hankintayksiköt erikseen tai uudet perustetut sidosyksiköt kilpailuttavat uudet sopimuskokonaisuudet markkinoilta.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Poikkeuksena pienille kunnille (asukasluku alle 10 000) tulee mahdollistaa palveluiden hankinta sidosyksiköltä myös alle 10 prosentin omistuksella.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Sidosyksiköiden käytön rajaaminen on merkittävä myös varautumisen ja huoltovarmuuden näkökulmasta. Markkinaehtoisten palveluiden saatavuus vaihtelee alueittain ja loppukädessä kunnalla on lakisääteinen velvoite järjestää palvelut myös tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla. Kuntien omistamat, sidosyksikkönä toimivat yhtiöt ovat keskeisiä varautumisen näkökulmasta, koska palveluita tulee tuottaa myös tilanteissa, joissa se ei olisi yksityisen sektorin näkökulmasta kannattavaa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Hankintayksiköillä olisi esityksen mukaisesti velvoite tarkistaa vakuutukset, joten hallinnollinen taakka ei esityksen perusteella vähene vaikka rikosrekisteriotteiden tarkastaminen jäisi pois.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Hallinnollinen taakka ei esityksen perusteella hankintayksikön näkökulmasta vähene.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Jälki-ilmoitusvelvoitteen laajentaminen lisää kuitenkin edelleen hankintayksiköiden

hallinnollista työtä ja kustannuksia. Jälki-ilmoitusten automatisointiin olisi syytä panostaa hallinnollisen taakan vähentämiseksi.

Muut huomiot

-

Ahtinen Henna
Sauvon kunta